

Bölüm 1

MERSİN/OLBA ANTİK KENTİ ZOOARKEOLOJİ ÇALIŞMALARI

Okşan BAŞOĞLU¹

Giriş

Zooarkeoloji, arkeolojik kayıtlardan ele geçen hayvan kemiklerinin incelenmesi yoluyla arkeoloji bilimine katkıda bulunan bir disiplindir. Bulunan hayvan kalıntılarının izin verdiği ölçüde eski insan ve çevre uyumunu ortaya koymaya çalışır (Atıcı 1998, 233, Klein ve Cruze-Urube 1984, 1).

Zooarkeolojinin amacı insan ve yaşadığı çevredeki hayvan grupları arasında kurulan ilişkiyi araştırmak ve dolayısıyla ekoloji-kültür ilişkisini anlamaya çalışmaktır. Zooarkeoloji çalışmaları sonucu, eski çağlarda uygulanan genel diyet, yararlanılan hayvan türleri, evcilleştirme, avcılık, çiftçilik ve hayvan ekonomisi gibi konular hakkında bilgiler elde edilebilmektedir. Tarihsel süreç boyunca çevresel koşulların ekonomik yapı ve şekillenme üzerindeki etkileri ortaya konulabilmektedir. Başka bir deyişle zooarkeoloji, insanı yaşadığı ortamı çeşitli buluntulara dayanarak resmetmeye çalışan arkeologların tablolarında eksik kalan bazı renk ve çizgileri yerine yerleştirmektedir (Atıcı 1998, 233).

Olba Antik Kenti

Olba Kazıları, 2010 yılından itibaren Gazi Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Emel Erten'in başkanlığında sürdürülmektedir. Olba, Mersin/Silifke'nin kuzeyinde, Uzuncaburç Beldesi'nin 4 km. doğusunda Uzuncaburç-Örenköy yolu üzerinde bulunmaktadır. Antik yerleşim, Olba territoriumu sınırları içinde, denizden ortalama 1100 m. bulunduğu düzlükten 50 m. yükseklikteki akropolis ve çevresini içermektedir ve Roma İmparatorluğu Dönemi (MÖ I. yüzyıl)'ne tarihlendirilmiştir (Erten ve diğ. 2007b, 51). Olba dinsel yapıları; su kemerleri, nymphaeum, sarnıçlar, tiyatro, konutlar gibi kamusal yapıları, sur duvarları ve kulelerden oluşan savunma kuruluşları ile Roma Dönemi'nde yaşayan bir kent niteliğindedir. Ayrıca, çeşitli tiplerdeki mezarlar kentteki nüfusun kanıtıdır. Olba, Hellenistik Dönem'den (II. ve III. yüzyıllar) beri getirdiği dinsel ve yönetsel merkez olma özelliğini Roma Dönemi'nde de bir ölçüde korumuştur. Olba yerleşkesi bir tepenin üzerine kurulu antik kent ve onu çevreleyen vadilerde yer alan nekropolis alanlarını içermektedir. Olba, Helenistik Dönem'de dinsel ve yönetsel merkez olan Diocaesarea'nın doğusunda onunla bağlantılı, tarıma ve üretime dayalı bir kent özelliğindedir. Kırsal/tarımsal

¹Prof. Dr. Okşan Başoğlu, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Teknikokullar, Beşevler/Ankara. E-posta: oksanbasoglu@gmail.com

mektedir. Ayrıca yerleşim yerlerindeki iklimsel yağış oranı büyükbaş hayvanların artışını etkilemektedir (Omar ve Erkman 2012, 95).

Bu hayvanlar makilik ve taşlık görünüm sergileyen Olba Antik Kenti arazi yapısına uygun canlı türleridir. Faunanın tamamı erişkin bireylerden oluşmaktadır. Bu tip yaş dağılımı kentleşme sürecini işaret etmektedir. Faunanın tamamının evcil hayvanlardan oluşması hayvancılığın Olba insanların beslenme ekonomisinde önemli bir yer teşkil ettiği göstermektedir. Ancak çok sınırlı bir alan içinden ve az sayıda ele geçen kemikler hayvancılığın bölge ekonomisine etkisi hakkında veriler sunmayı engellemektedir. Sonraki yıllarda ele geçen kemikler de ayrıntılı olarak incelendikten sonra Olba faunası üzerinde daha kapsamlı bir yorum yapmak mümkün olacaktır. Böylelikle bulguların hem daha detaylı tasvirlerini yapılabilecek hem de arkeolojik birimlerle ilişkilerini daha sağlam temellerde değerlendirilebilecektir.

İnsanlık tarihinin büyük bir bölümünü içeren prehistorik dönemler boyunca insanın yaşam mücadelesinde avcılık ve av hayvanları ne kadar önemli ise bugün kazılardan ele geçirilen hayvan kemikleri ve kalıntılarının araştırılması da aynı derecede önemlidir. Bu noktada zooarkeolojik çalışmaların gerekliliğinin ve arkeoloji bilimine katkılarının anlaşılması ve bu alanda yapılan araştırmaların hızla arttırılıp geliştirilmesi gerekmektedir (Atıcı 1998, 246).

Kaynakça

- ATICI, L. 1998. "Zooarkeoloji: Amacı, Yöntemleri ve Arkeolojideki Önemi", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt 38, Sayı 1.2: 230-246.
- DAVIS, S. J. M. 1995. *The Archaeology of Animals*, Yale University Press, New Haven and London.
- EREN, M. 2008, "Olba (Ura-Uğuralanı) Jeoarkeolojisi (Silifke, Mersin)", *24. Arkeometri Sonuçları Toplantısı*, Cilt I: 181-193).
- ERTEN, E., ÖZYILDIRIM, M. 2007 (a), "Olba Yüzey Araştırması 2005", *25. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Cilt 2: 39-51.
- ERTEN, E., ÖZYILDIRIM, M. 2007 (b), "Mersin Silifke Olba Yüzey Araştırması 2006", *25. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Cilt 2: 51-63.
- ERTEN, E., ÖZYILDIRIM, M. 2008. "Olba 2007 Yüzey Araştırması", *26. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Cilt I: 199-210.
- ERTEN, E. 2012. "Olba'da Roma İmparatorluk Döneminde Tarım ve", *Selevcia ad Calycadnum*, Sayı II, 61-77.
- ERTEN, E. 2015. "Olba Kült Alanlarından Buluntular", *Selevcia ad Calycadnum*, Sayı V, 61-77.
- ÇAKIRLAR, C. 2008. "Aççana Höyüğü'nde Arkeozooloji Çalışmaları: 2007 Yılı Raporu", *24. Arkeometri Sonuçları Toplantısı*, 253-267. Ankara.
- FALCONER, S. E. 1995. .responses to early urbanism: Bronze Age household and village economy at Tell el-Hayyat, Jordan. *Journal of Field Archaeology* 22/4: 399-419.
- HESSE, B. and WAPNISH, P. 1985. *Animal Bone Archaeology From Objectives to Analysis*, Washington.
- HESSE, B. 1986. "Animal use at Tel Migne-Ekron in the Bronze Age and Iron Age", *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*, 264: 17-27.
- HILLSON, S. 2005. *Teeth*, Cambridge University Press, New York.
- HOPKINS, L. 2003. "Archaeology at the Northeast Anatolian Frontier", VI. An Ethnoarchaeological Study of Sos Höyük and Yiğittaşı Village, Louvain.
- HOPWOOD, K. 1991. "The Links Between the Coastal Cities of Westren Rough Cilicia and the Interior During the Roman Period", *De Anatolia Antica-Eski Anadolu*, Sayı I, 305-309.
- KLEIN, R.G. and CRUZ-URIBE, K. 1984. *The Analysis of Animal Bones from Archaeological Sites, Prehistoric Archaeology and Ecology series*, The University of Chicago Press, Chicago and London.
- MINITI, C. and PEYRONEL, L. 2005. "Symbolic or Functional Astragali from Tell Mardikh-Elba (Syria)", *Archaeofauna* 14:7-26.

- O'CONNOR, T. 2004. *The Archaeology of Animal Bones*, Sutton Publishing. Great Britain.
- OMAR, L. VE ERKMAN, A. C. 2012. Anadolu ve Yukarı Mezopotamya Tunç Çağı Yerleşkelerinin Faunal Analizi, Güleç, E., Özer, İ., Koca Özer, B., Sağır, M. (Ed.) *Biyolojik Antropoloji*, A. Ü. DTÇF Yayınları, Ankara.
- ÖZBAYOĞLU, E. 2003. "Notes on Natural Resources of Cilicia: A Contribution to Local History", Olba, Sayı: 1, 145-161.
- PAYNE, S. 1969. "Metrical Distinction Between Sheep and Goat Metacarpals", In; Ucko P. And Dimbleby G. (eds) *The Domestication and Exploitation of Plants and Animals*, 295-305. London, Duckworth.
- PAYNE, P. 1985. "Morphological Distinctions Between the Mandibular Cheek Teeth of Young Sheep, Ovis and Goats, *Capra*", *Journal of Archaeological Science* 12, 139-147.
- REITZ, J. E. 2010. *Zooarchaeology*, Second Edition, Cambridge University Press, New York.
- SATAR, Z., BAYKARA, İ., GÜLEÇ, E., AÇIKOL, A. 2006. "Altıntepe/Tuşpa Nekropolü Faunasının Arkeozoolojik Analizi, 21. *Arkeometri Sonuçları Toplantısı*, 51-63. Ankara.
- SCHADLER, U. (1996) "Spielen mit Astragalen", *Archaologischer Anzeiger* 1: 61-73.
- SCHMID, E. 1972. *Atlas of Animal Bones for Prehistorians, Archaeologist and Quaternary Geologists*. Elsevier Publishing Company. Amsterdam.
- UERPMANN, H., P. 1978. "The KNOCOD System for Processing Data on Animal Bones from Archaeological Sites". In: R. Meadow and M. Zeder (Eds.), *Approaches to faunal analysis in the Middle East*. No.2. Cambridge: Peabody Museum of Archaeology and Ethnology: 149-167.
- UERPMANN, H., P. 1987. "The Ancient Distribution of Ungulate Mammals in the Middle East - Fauna and Archaeological Sites in Southwest Asia and Northeast Africa". *Beihefte zum Tübinger Atlas des Vorderen Orients*, Reihe A (Naturwissenschaften) Band 27, 173 S.
- UERPMANN, H., P. 1996. Zur Ökologie des Epipaläolithikums im Vorderen Orient. In: *D. Schyle & H.-P. Uerpman: Das Epipaläolithikum des Vorderen Orients. Beihefte zum Tübinger Atlas des Vorderen Orients. Reihe B Nr. 85\2. Wiesbaden 1996.*
- VERMEULE, E. 1984. *Aspects of Death in Early Greek Art and Poetry*. University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London, 1984.
- WAPNISH, P. & HESSE B. 1998. "Urbanization and the organization of animal production at Tell Jemeh in the Middle Bronze Age Levant". *Journal of Near Eastern Studies* 47\2:81-94.
- WAPNISH, P. 1987. *Faunal Remains*. In: *McCann, A. M., The Roman Port and Fishery of Cosa*. Princeton University Press, pp.315-317.
- WAPNISH, P., HESSE, B. & OGILVY, A. 1977. "The 1974 Collection of Faunal Remains from Tel Dan". *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*, 227: 35-63.